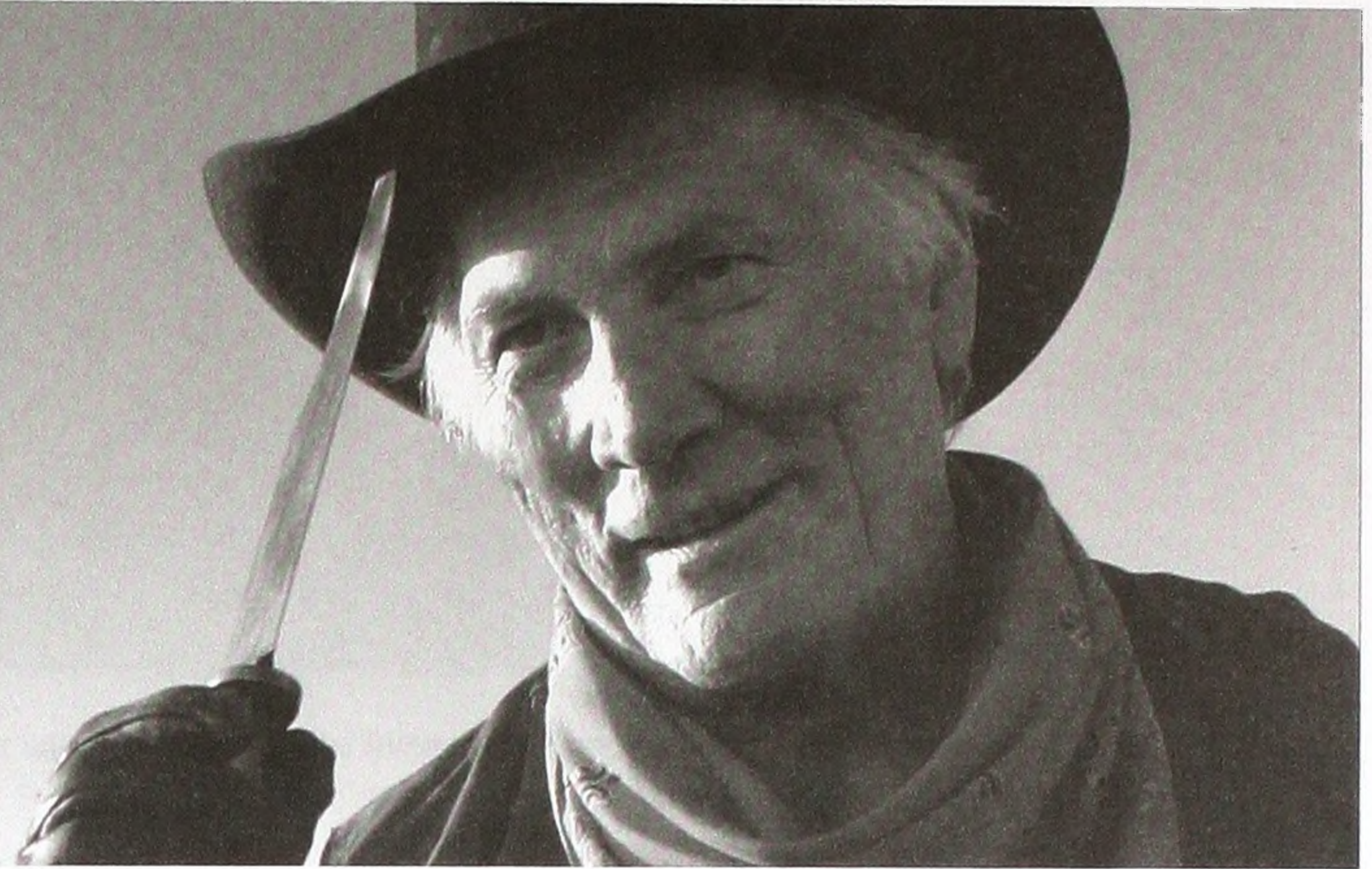

Українські кінозірки Голлівуду

Волтер Джек Пеленс (Walter Jack Palance)

Юрій Мицик

Кадр із фільму «Міські піжони». Режисер Рон Андервуд. США, 1991

Кадр із фільму «Найманець». Режисер Серджо Корбуччі. Італія, Іспанія, 1968.

Джек Пеленс (справжнє ім'я – Володимир Палагнюк) – популярний американський актор українського походження. У своїй історичній батьківщині Пеленс був досить відомий, хоча мало хто знав, що він має зв'язок з Україною. Отже, Палагнюк народився 18 лютого 1919 р. в Леттімермайніз (Пенсильванія) в сім'ї українських емігрантів. Його батько Іван походив з села Івано-Золоте на Тернопільщині, а мати, Ганна Гром'як, – зі Львова. Українська мова й культура домінували в родині, і це багато в чому визначило світогляд майбутнього актора. Батько Володимира працював шахтарем, і це, видно, спричинилося до тяжкої хвороби (він помер від раку легенів). Володимир пішов слідами батька, але, на щастя, уникнув тяжкої долі. Завдяки спортивній статури і серйозному ставленню до справи він виграв чемпіонат університету Північної Кароліни з американського футболу і перейшов у професійний спорт. Потім захопився боксом (під псевдонімом Джек Браццо) й добився успіхів у змаганнях важковаговиків. За деякими даними він побив рекорд свого часу: здобув під'ряд 15 перемог, серед них 12 – нокаутом. Під час одного з поєдинків дістав удар в горло (в адамове яблуко), відтоді говорив з хрипотою в голосі.

З початком Другої світової війни Палагнюк покинув ринг і вступив у військову авіацію США. Під час навчального польоту на бомбардувальнику «В-24» його літак загорівся. Володимира врятував парашут, але він дуже обпик об-

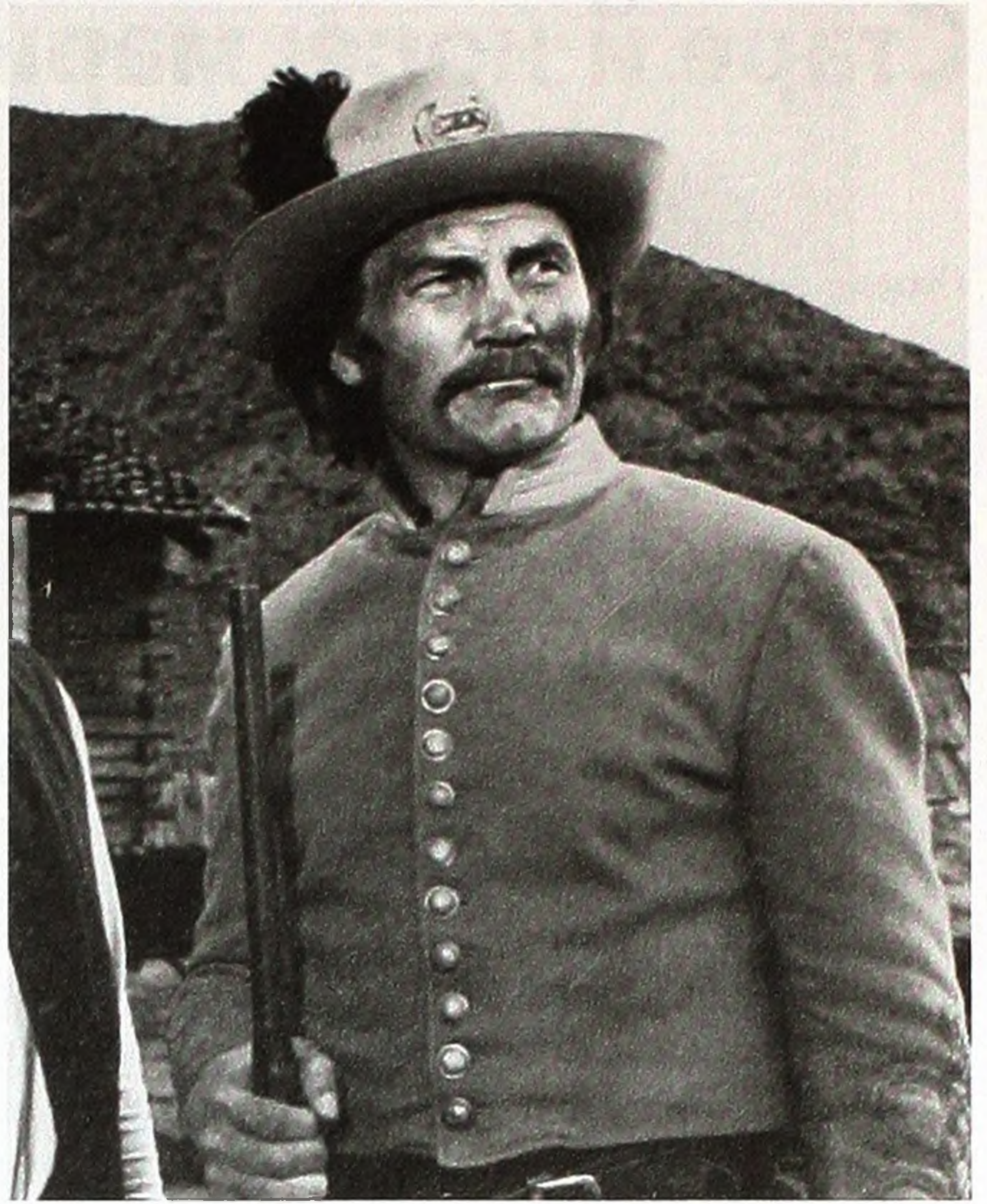
личчя. Кілька пластичних операцій привели обличчя в норму, хоча шрами залишились на все життя. Одужавши, Володимир брав участь у військових діях і демобілізувався 1944 року (звична практика в авіації США). Завдяки воєнним пільгам він вступив до Стенфордського університету (факультет акторської майстерності), водночас був змушений підробляти охоронцем, фотомоделлю тощо.

Після закінчення університету в 1947 р. Палагнюк певний час працював на радіо й кореспондентом у газеті «The San Francisco Chronicle». Перша акторська робота – «Велика двійка» на Бродвеї, яка не мала успіху. Зате друга роль в театрі разом зі знаменитим Марлоном Брандо у п'єсі «Трамвай "Бажання"» (режисер – Елія Казан) за п'єсою Теннессі Вільямса принесла славу. Ставши актором, Володимир взяв псевдонім: Волтер Джек Пеленс. Дебют у кіно – злочинець у фільмі «Паніка на вулиці» (1950). Того ж року він здобув премію «Новачок року» за гру в бродвейській п'єсі «Темрява опівдні». Відтоді починається стрімкий злет його акторської кар'єри. Пеленса намагаються використати в ролях жорстоких злочинців, хоча в житті він був м'якою, делікатною і скромною людиною з добрим почуттям гумору, шанувальником мистецтв (малював пейзажі, цікавився поезією, видав збірку власних віршів «Сад кохання», записав диск своїх пісень у стилі кантрі, взагалі любив музику, зокрема слухати бандуру). Цікаво, що Пеленс міг розмовляти шістьма мовами: українською, російською,

італійською, іспанською, французькою й англійською. У Голлівуді з його інтригами Пеленса всі дуже любили. Грав він також мачо, ковбоїв, піратів, монстрів, але під час перебування в Європі знявся в ролях іншого плану – звичайних людей. Він критично висловлювався про більшість зіграних ним у Голлівуді ролей, називав їх «сміттям», а режисерів – бездарними. Цікаво, що Пеленс ніколи не переглядав стрічок зі своєю участю як актора. Хоча ці ролі не були з тих, якими можна пишатися, однак вони дали Пеленсу ім'я і добробут. Він був двічі одруженим. З першою дружиною – театральною актрисою Вірджинією Бейкер – прожив майже 20 років і мав трьох дітей (доньки Голлі і Брук, син Коді). Останній теж став актором, але передчасно помер від раку шкіри (1998). Другий шлюб Пеленс узяв із стюардесою Елейн Роджерс у 1987 р.

Не всі ролі Пеленса в понад сотні фільмів були «сміттям». Незрідка траплялися цілком добротні, й навіть високоякісні, роботи (досить згадати такі фільми, як «Бетмен», «Дракула», «Танго і Кеш», «Професіонали»). Актор працював з видатними режисерами, як-от із Жаном-Люком Годаром, Стенлі Крамером (фільм «Оклахома як вона є», 1972), Андрієм Кончаловським та ін., грав з багатьма блискучими акторами Голлівуду та європейських студій, зокрема з Бріжіт Бардо. Охоче брав участь у комедійних стрічках, які його завжди вабили. У цьому плані він нагадує данського актора Леслі Нільсена, який грав злочинців і детективів, а знайшов себе в комедіях (трилогія «З пістолетом наголо»). За роль у комедійному фільмі «Міські шіжони» Пеленс здобув «Оскара» у березні 1992 р., ставши першим українцем-оскароносцем (всього він тричі номінувався на цю престижну відзнаку, у 1952 р. – фільм «Раптовий страх», у 1955 р. – фільм «Шейн»). Він є також лауреатом премій «Золотий глобус» та «Еммі» (1956). Цілком закономірно, що в Голлівуді на Алеї слави є зірка Джека Пеленса – як визнання його акторських заслуг і популярності.

Але, досягнувши успіхів у Голлівуді, Пеленс ніколи не забував, що він українець. Ще працюючи шахтарем, він був секретарем відділення Українського товариства. Тож не випадково він потім став почесним головою фундації «Тризуб», яка об'єднує американців українського походження, що працюють у кіноіндустрії Голлівуду. Митець брав участь у відкритті пам'ятника Тарасові Шевченку у Вашингтоні (штат Колумбія) 24 червня 1964 р., двічі виступав у Канаді під час святкування урочистих подій, спонсором яких було Українське національне товариство. Серед чужих він часто розмовляв з друзями українською мовою. Цікавився історією України, любив українські пісні, бандуру, виявляв інтерес до українського кіно, шанував творчість режисерів Довженка, Параджанова, Ілленка, Саніна. Саме він надихнув останнього на створення фільму «Поводир», і планувалося, що Пеленс зіграє у ньому, але смерть перешкодила реалізації цього задуму. Саме Пеленса після смерті Годяка мав намір знімати в ролі гетьмана Мазепи український режисер-емігрант Деслав. А після смерті самого Деслава у 1966 р. актор хотів зіграти Мазепу ще в 90-х рр. Мрією Пеленса було зіграти Тараса Бульбу, тим біль-

Кадр із фільму «Шейн». Режисер Джордж Стівенс. США, 1953.

ше, що зовні він цілком відповідав герою Миколи Гоголя. Він також озвучував документальний фільм «Між Гітлером і Сталіним: Україна у Другій світовій війні». У квітні 2004-го актора запросили на тиждень «Російські ночі» – фестиваль російських фільмів, де мав бути представлений фільм Володимира Хотиненка (друга й послідовника не тільки в мистецтві, а й у політичних уподобаннях режисера Нікіти Міхалкова) «72 метри», у якому моряки підводного човна Чорноморського флоту відмовляються присягти на вірність Україні, а присягають Росії. Інший запрошений на цей фестиваль актор Дастін Гоффман із задоволенням прийняв нагороду від організаторів заходу, згадавши про «русский город Киев» і свою прабабусю-єврейку, яка походила звідти. А Пеленс відмовився від призначеної йому нагороди і заявив, що він є українцем, а не росіянином, і тому краще піде з цього фестивалю зі своєю дружиною та однодумцями. Для організаторів фестивалю, який проводили в традиціях «русского мира», то був справжній шок. Пеленс вельми пишався своїм українським походженням і говорив, що «нікому не дозволить використати свого імені». Україну він уперше відвідав 1996 р., в десятю річницю Чорнобильської катастрофи. Потім побував тут у 2004 р. на фестивалі «Молодість».

Прожив Джек Пеленс понад 87 років, до останнього продовжував акторську творчість, перебуваючи в добрій фізичній формі і не втрачаючи блиску в очах. На врученні йому «Оскара» 73-річний актор кілька разів віджався на одній руці, викликавши справжній фурор! Помер Палагнюк-Пеленс 10 листопада 2006 р. у містечку Монтесіто в Каліфорнії, де його прах було кремовано. Він же заповідав, щоб його поховали в Києві...